OIKEUSMINISTERIÖ

LAUSUNTO

Lainvalmisteluosasto
Julkisoikeuden yksikkö
Lainsäädäntöneuvos Arja Manner

23.11.2015

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

Asia: HE 92/2015 vp laiksi mielenterveyslain muuttamisesta

Potilaan tahdonvastaisessa hoidossa on kyse merkittävästä puuttumisesta hänen perusoikeuksiinsa. Mielenterveyslaissa säädettyjen määräaikojen tarkoituksena on potilaiden oikeussuojan turvaaminen. Laissa säädettyjen määräaikojen noudattaminen kuuluu sairaalan lääkärin virkavelvollisuuksiin.

Käytännössä on kuitenkin ollut tilanteita, joissa laissa säädetty oikeuspsykiatrisen potilaan hoidon jatkamisen määräaika on ylitetty esimerkiksi sen vuoksi, että hoidon tarvetta ei potilaasta johtuvien syiden vuoksi ole voitu selvittää määräajassa, tai sen vuoksi, että hallinto-oikeus on jättänyt vahvistamatta hoidon jatkamista koskevan lääkärin päätöksen menettelyvirheen perusteella. Mielenterveyslaissa ei nykyisin ole säännöksiä menettelystä ja päätöksenteosta tällaisissa tilanteissa.

Korkein hallinto-oikeus on ratkaisuissaan katsonut, ettei oikeuspsykiatrisen potilaan hoidon jatkamiselle säädetyn määräajan ylittymisestä voida katsoa seuraavan, että potilaan asema oikeuspsykiatrisena potilaana olisi päättynyt tai että potilaan hoidosta olisi tällaisessa tilanteessa päätettävä menettelyssä, joka koskee muita kuin oikeuspsykiatrisia potilaita. Korkeimman hallinto-oikeuden oikeuskäytännön mukaan THL päättää oikeuspsykiatrisen potilaan hoidon jatkamisesta määräajan ylitystilanteessa.

Esityksessä ehdotetaan, että mielenterveyslaissa säädettäisiin THL:n toimivallasta päättää määräajan ylitystilanteissa oikeuspsykiatrisen potilaan hoidon jatkamisesta tai hoidon lopettamisesta sekä päätöksentekoon liittyvästä menettelystä. Lisäksi mielenterveyslaissa säädettäisiin ehdotuksen mukaan potilaan hoidon jatkamisesta sairaalan tai THL:n väliaikaispäätöksellä, kunnes THL tekisi päätöksen potilaan hoidon jatkamisesta tai hoidon lopettamisesta. Jos potilas olisi poistunut sairaalasta ja jäänyt palaamatta sinne, sairaalan olisi ehdotuksen mukaan määrättävä potilas sairaalaan tutkittavaksi. Potilaan palauttamiseksi sairaalaan voitaisiin pyytää poliisin virka-apua.

Potilaalla olisi oikeus hakea muutosta sairaalan ja THL:n väliaikaispäätökseen, sairaalan tutkimusmääräykseen sekä THL:n tekemään hoidon jatkamispäätökseen valittamalla hallinto-oikeuteen. THL:n päätös potilaan hoidon jatkamisesta olisi lisäksi alistettava hallinto-oikeuden vahvistettavaksi.

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköpostiosoite
Eteläesplanadi 10 HELSINKI	PL 25 00023 VALTIONEUVOSTO	02951 6001	09 1606 7730	oikeusministerio@om.fi

Esityksen perusteluissa todetaan, että mielenterveyslakiin kohdistuu laajoja uudistamistarpeita. Sosiaali- ja terveysministeriössä on tarkoitus valmistella mielenterveyslain kokonaisuudistus. Oikeusministeriö pitää mielenterveyslain kokonaisuudistusta tarpeellisena.

Esityksen perusteluissa tarkastellaan ehdotusten suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestystä. Oikeusministeriö on osallistunut esityksen valmisteluun ja esityksessä on otettu huomioon esittämämme huomautukset. Oikeusministeriön käsityksen mukaan lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.